

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Meenseweg 9-11 (Ieper, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2022J260
Oktober 2022

NOTA
VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM – FASE 1
(PROEFSLEUVEN)

DEEL 2: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Voorafgaand:

Bekrachtigde archeologienota met uitgesteld traject (ID11246)

- Verslag van resultaten bureauonderzoek (2019E50)
- Programma van maatregelen (2019E50)
- Verslag van resultaten proefsleuvenonderzoek (2022J260)

Colofon

Ruben Willaert nv
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Simon Verdegem, Elenora Vanbrabant, Emiel Vandewalle

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert nv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert nv, Sint-Michiels-Brugge, 2022

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert nv.

Ruben Willaert nv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1. Programma van maatregelen.....	6
1.1 Administratieve gegevens	6
1.2 Aanleiding van het vooronderzoek	7
1.3 Resultaten vooronderzoek met ingreep in de bodem.....	8
1.4 Gemotiveerd advies.....	8
1.5 Programma van maatregelen.....	9
1.5.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen	9
1.5.2 Onderzoeksstrategie en –methode	11
1.5.2.1 Opgraving	12
1.5.2.2 Staalname strategie	13
1.5.2.3 Conservatie strategie	14
1.5.3 Duur en kostenraming.....	14
1.5.4 Noodzakelijke competenties van de uitvoerders	14
1.5.4.1 Actoren.....	14
1.5.4.2 Competenties.....	14
1.5.5 Het bewaren en deponeren van het archeologisch ensemble.....	15
1.6 Conclusie.....	15
2. Bibliografie.....	16

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied met kadastrumnummers weergegeven op de GRB-basiskaart (bron: Geopunt).	7
Figuur 2: Thematische kaart weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).	8
Figuur 3: Advieszone opgraving fase 1 (Bron: Geopunt).....	9
Figuur 4: Advieszone opgraving (fase 1). (Bron: Geopunt).....	12

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens	6
Tabel 2: Afbakening van de zone voor vervolgonderzoek in Lambertcoördinaten.	9
Tabel 3: Kostenraming.	14

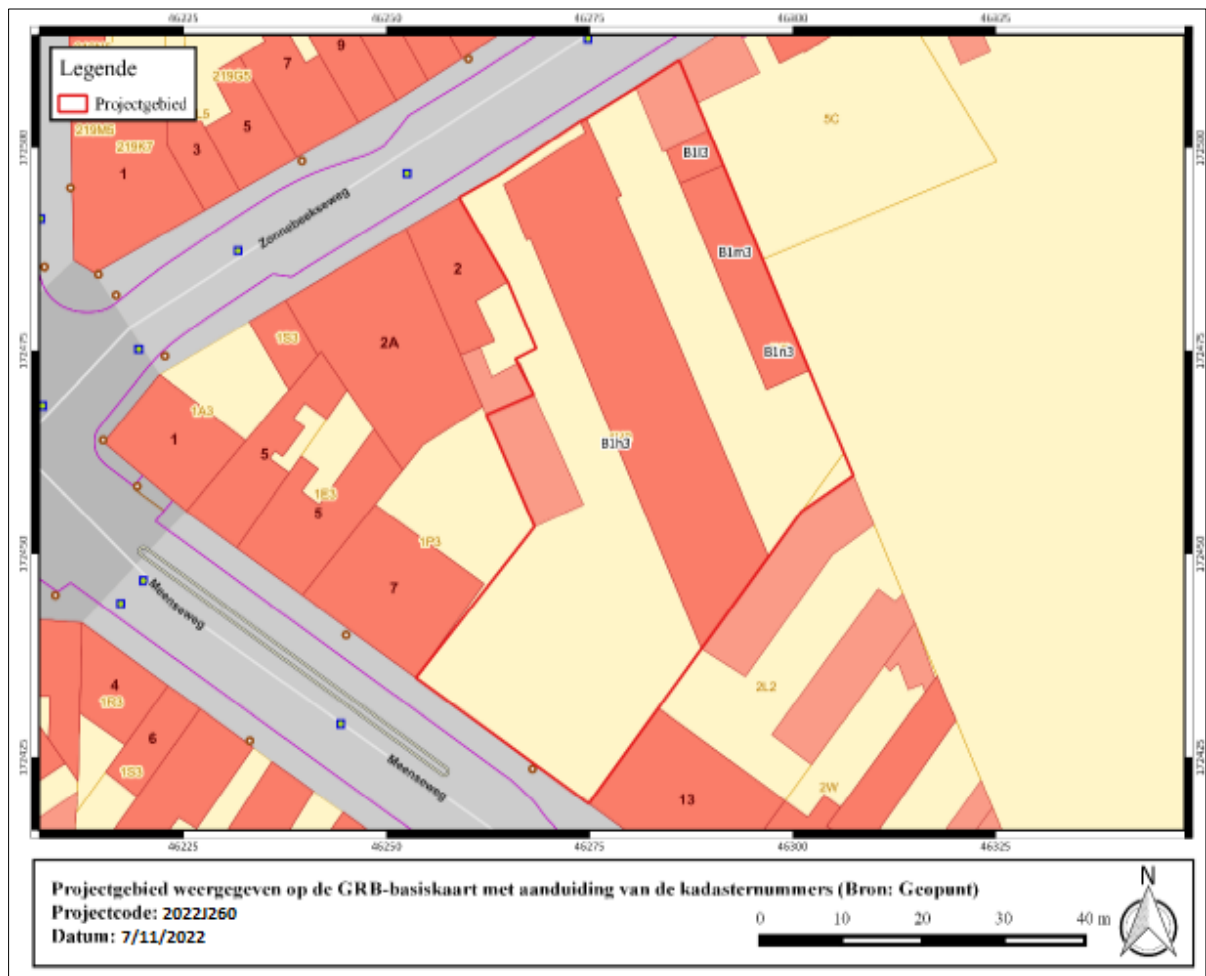
1. Programma van maatregelen

1.1 Administratieve gegevens

a) Projectcode	2022J260	
b) De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	Ruben Willaert nv OE/ERK/Archeoloog/2015/00069	
c) De locatie van het vooronderzoek:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Ieper
	Deelgemeente	/
	Postcode	8900
	Adres	Meenseweg 9-11
	Toponiem	Meenseweg 9-11
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 46253.6 Y _{min} = 172419.30 X _{max} = 46307.5 Y _{max} = 172510.80
d) Het kadasterplan met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelnummer of -nummers	Ieper, Afdeling 2, Sectie B, nr's: 1h3, 1i3, 1m3 Figuur 1	

Tabel 1: Administratieve gegevens

Figuur 1: Projectgebied met kadastrumnummers weergegeven op de GRB-basiskaart (bron: Geopunt).

1.2 Aanleiding van het vooronderzoek

Aanleiding van het proefsleuvenonderzoek vormt de realisatie van een verkavelingsproject bestaande uit 2 woningblokken met in totaal 26 appartementen en 2 commerciële units. Daarnaast worden 43 parkeerplaatsen en een fietsenstalling met 69 plaatsen voorzien. Het terrein is circa 2590 m² groot.

De bouwwerken en het archeologisch onderzoek zullen in 2 aparte fasen verlopen. In een eerste fase worden de zones van de woonblokken (circa 1086 m²) archeologisch geëvalueerd en indien nodig verder onderzocht. Na vrijgave kunnen in deze zones de werkzaamheden van start gaan. De zone tussen de 2 blokken zal gebruikt worden voor de werfinrichting. In een tweede fase zal de verharding van de centrale zone uitgedragen worden, waarna deze zone archeologisch geëvalueerd kan worden en indien noodzakelijk verder onderzocht (circa 1345 m²). Na vrijgave kunnen in deze zone de werkzaamheden van start gaan.

Het voorgaande bureauonderzoek bood onvoldoende informatie om de archeologische waarde van het terrein te bepalen. Er werd daarom een proefsleuvenonderzoek geadviseerd. Dit werd uitgevoerd op 28 oktober 2022. Uitwerking en rapportage zijn van start gegaan op 7 november 2022. De aanvang van de tweede fase moet nog bepaald worden.

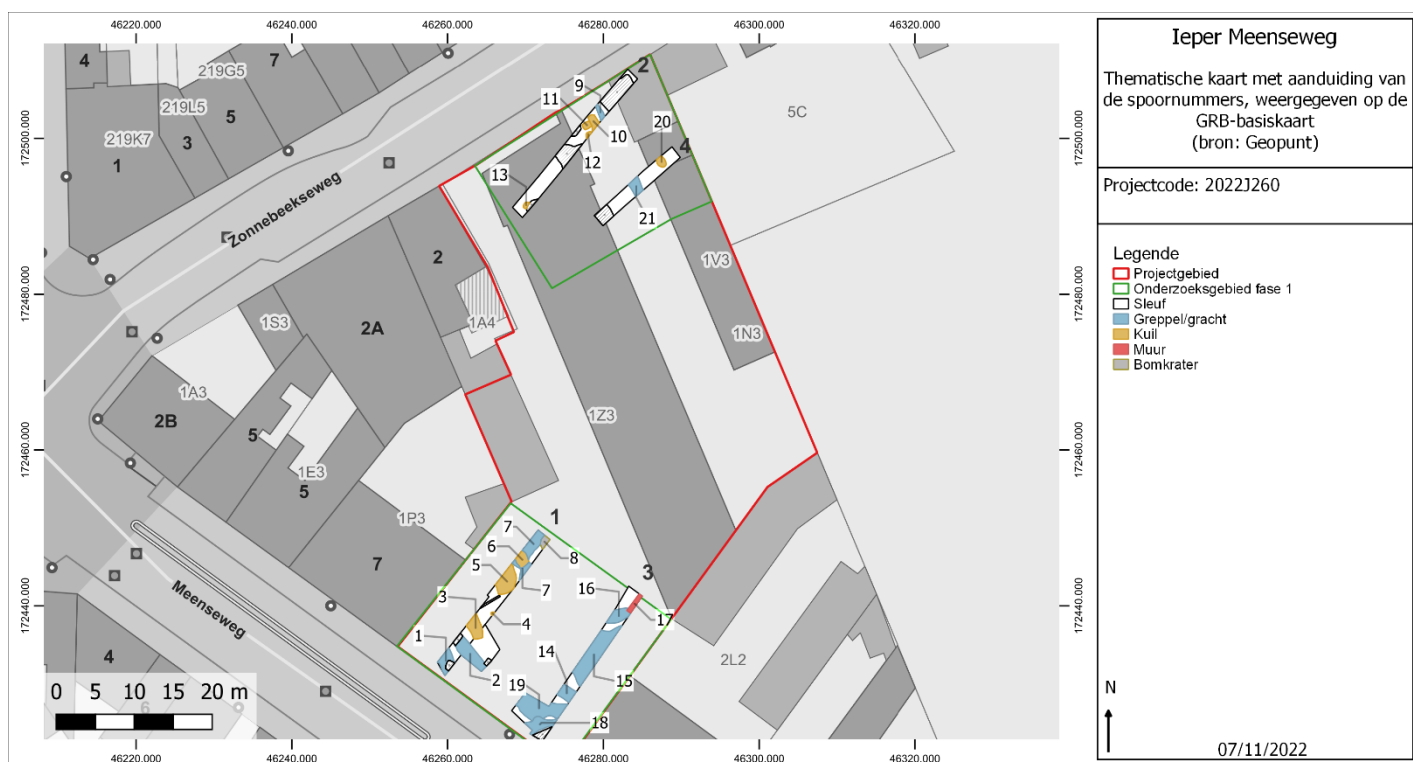
1.3 Resultaten vooronderzoek met ingreep in de bodem

Het terrein werd geëvalueerd door middel van 4 proefsleuven met een NO-ZW oriëntatie en 2 kijkvensters. Zodanig werd 15,8% van het onderzoeksgebied van fase 1 archeologisch onderzocht. Tijdens de aanleg van de sleuven werden 3 bodemkundige profielen geplaatst. Hieruit blijkt dat de bodemopbouw te Ieper Meenseweg kan omschreven worden als een afgetopt AC-profiel.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden kuilen, grachten, een bomkrater en een muur aangetroffen. Het noordelijke deel van het onderzoeksterrein is relatief sterk verstoord.

Het zuiden van het projectgebied is archeologisch interessanter. Hier komt een concentratie aan grachten en kuilen, vermoedelijk grotendeels te dateren in de late middeleeuwen, en een vroegmoderne muur voor. Bovendien is deze zone zo goed als onverstoord.

In een tweede fase moeten nog 2 proefsleuven worden aangelegd in de centrale zone van het projectgebied en zal een nieuwe nota met advies worden opgesteld.

Figuur 2: Thematische kaart weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

1.4 Gemotiveerd advies

Op basis van de uitgevoerde proefsleuven kan een advies geformuleerd worden betreffende het al dan niet opnemen van bijkomende maatregelen in het kader van verder archeologisch onderzoek op het projectgebied Ieper Meenseweg 9-11.

Naar aanleiding van een integrale verstoring van het onderzoeksgebied dienen de aangetroffen sporen nog verder te worden onderzocht, teneinde een meerwaarde te kunnen bieden voor de

lokale en regionale archeologie en geschiedenis. Er wordt bijgevolg een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving geadviseerd van in totaal 607 m².

Figuur 3: Advieszone opgraving fase 1 (Bron: Geopunt).

Xmin	Xmax	Ymin	Ymax
46270.70	46342.18	172418.07	172454.10

Tabel 2: Afbakening van de zone voor vervolgonderzoek in Lambertcoördinaten.

1.5 Programma van maatregelen

Het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek te Ieper Meenseweg 9-11 toont het archeologische potentieel van het projectgebied duidelijk aan en bijgevolg dringt een vervolgongraving zich op.

1.5.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Het doel van de archeologische opgraving bestaat uit het registreren en fysiek onderzoeken van de archeologische relictten. De aangetroffen grondsporen en muurresten uit het proefputtenonderzoek zullen slechts een deel vertegenwoordigen van de aanwezige archeologische resten in de bodem. Zowel de sporen die reeds aan het licht kwamen in dit vooronderzoek en de sporen en vondsten die tijdens de opgraving zullen worden vrijgelegd, moeten allen geregistreerd en onderzocht worden. Bijkomend zullen tijdens de opgraving ook verschillende stalen worden genomen.

Aan de hand van de opgraving en de daaruit verkregen gegevens moeten in de eerste plaats uitspraken gedaan worden over de aard en datering van de archeologische resten. Verder

moeten vragen gesteld worden over de menselijke inrichting van de site en het gebruik ervan. Verschillende onderzoeksvragen zullen beantwoord moeten worden, deze worden hieronder opgelijst. Indien tijdens het vervolgonderzoek blijkt dat bijkomende onderzoeksvragen aan de orde zijn, dan moeten die ook beantwoord worden.

De onderzoeksvragen die bij de vervolgoopgraving minstens dienen beantwoord te worden zijn:

a) Landschappelijk en bodemkundig

-Wat is de relatie tussen de aangetroffen resten, de vastgestelde stratigrafie, de bodemgesteldheid en het landschap (geomorfologie en reliëf)?

- Wat is de geologische context van de aangetroffen archeologische resten?

- Wat is de relatie tussen de landschappelijke ligging (geomorfologie en reliëf) en de conservering van de archeologische resten?

b) Bewoningssporen algemeen

- Wat is de aard, datering en ruimtelijke samenhang van de archeologische sporen?

- Worden er sporen gevonden van de premiddeleeuwse ontwikkeling?

- Zijn er aanwijzingen voor interne organisatie binnen de gebouwen?

- Welke bijdragen en nieuwe inzichten leveren de specialistische onderzoeken van de verschillende materiaalcategorieën t.a.v. de bestaande kennis over de bewoning en economische activiteiten, het gebruik van het landschap en de natuurlijke vegetatie, de opbouw van de huizen en de aanpalende erven, het gebruik en herkomst van bouwmaterialen en brandstof, de bestaans economie en de culturele achtergronden van de bewoners?

- Wanneer kent het plangebied een eerste bebouwingsfase (verstening?)?

- Is er een merkbaar verschil in manier van wonen tussen deze site en sites gelegen binnen de eerste stadsomwalling?

c) Ophoging en verbetering terrein

- Welke constructies, lagen worden herkend m.b.t. het verbeteren van de gronden?

- Welke bijdragen en nieuwe inzichten leveren de specialistische onderzoeken m.b.t. het in gebruikname en/of ophogingsproces van het terrein?

d) Ambachtelijke activiteiten

- Worden resten gevonden van ambachtelijke activiteiten binnen het plangebied?

- Hoe uiten deze activiteiten zich in het sporenbestand (bakstenen structuren, lagen met organisch materiaal, specifiek afval)?

e) Materiële cultuur

- Wat is de aard en datering van het vondstmateriaal?

- Wat is de conserveringsgraad van de verschillende materiaalcategorieën (inclusief aanwezig archeobotanisch en archeozoologisch materiaal)?

- Levert het vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site?

- Is aan het vondstmateriaal informatie te ontleen over de voormalige bewoners/gebruikers van de bebouwing en hun eventueel uitgevoerde activiteit of ambacht?

- Is op grond van deze informatie een uitspraak te doen over de maatschappelijke status van de bewoners?

- Wat kan er op basis van het organisch vondstmateriaal gezegd worden over de functionele indeling, het voedselpatroon en de bestaans economie van deze bewoning?

- Is er een merkbaar verschil met sites binnen de eerste stadsomwalling en dit zowel in materiële cultuur als in voedselpatroon?

f) Algemeen

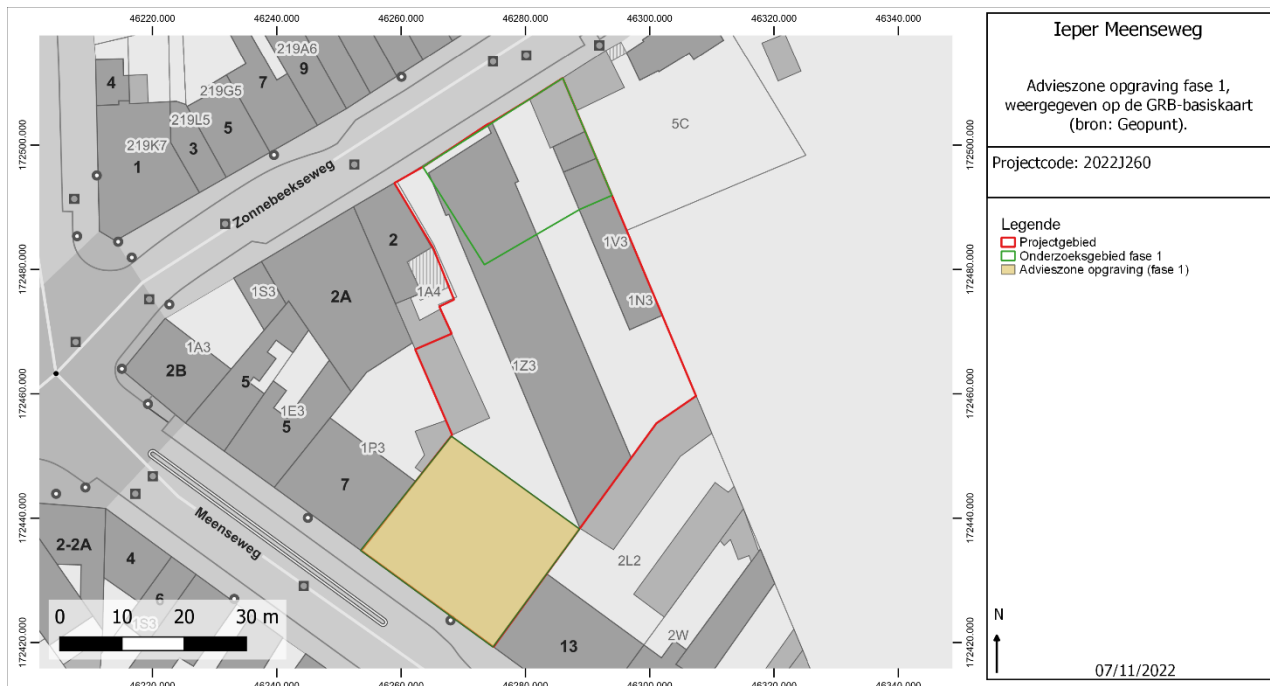
- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de stadsgeschiedenis/stadsontwikkeling van Ieper?

- Hoe leefde en woonde de mens in de verdwenen buitenparochies van Ieper?

- Is er een significant verschil met sites binnen de eerste stadsomwalling merkbaar?

1.5.2 Onderzoeksstrategie en –methode

Te Ieper Meenseweg 9-11 werd een positief proefsleuvenonderzoek uitgevoerd wat impliceert dat een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving zich opdringt. Het gaat om een advieszone met een totale oppervlakte van 607 m².

Figuur 4: Advieszone opgraving (fase 1). (Bron: Geopunt).

1.5.2.1 Opgraving

Het vlak wordt aangelegd door een graafmachine met een tandenloze bak, steeds onder toezicht van minstens de veldwerkleider. Er dient rekening gehouden te worden met de aanleg van diverse vlakken. Er dient rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van archeologische resten op geringe afstand t.o.v. het ‘maaiveld’. Er wordt gewerkt in één opgravingsput. Er worden voldoende profielen aangelegd om de stratigrafische bodemopbouw van het plangebied te registreren, de profielen worden steeds gekoppeld met de archeologische sporen in het vlak. Elk vlak wordt gecontroleerd op de aanwezigheid van metalen voorwerpen met behulp van een metaaldetector.

Muren en vloeren

Muren worden in detail gedocumenteerd in functie van de identificatie van fundering en opgaand muurwerk, bouwnaden en dergelijke meer. Van muren worden enkel de omtrek, bouwnaden en eventuele negatieve indrukken ingetekend. Baksteenformaten worden genoteerd (lengte x breedte x dikte). Muren worden in hun geheel en in delen volledig gefotografeerd, frontaal, met overlapping in de foto's. Van de mortel van elke niet dateerbare muur worden stalen genomen voor datering. Vloeren worden inzonderheid in detail gedocumenteerd in functie van gebruikssporen en resten van er op of in gebouwde constructies (binnenmuren, doorgangen, negatieve sporen, ...). Vloeren worden minstens in hun geheel gefotografeerd. Bij een vloer met een bepaald patroon worden detailfoto's genomen met schaallat. Een vloer met decoratieve tegels dient in detail te worden ingetekend en gefotografeerd. Deze tegels (ook de niet-decoratieve wanneer ze deel uitmaken van de decoratieve vloer) moeten gerecupereerd worden en krijgen een nummer dat op het detailplan wordt aangeduid. Bij de recuperatie van de tegels worden de nodige conservatiemaatregelen in acht genomen. Alle eco- en artefacten in een opmaaklaag worden ingezameld.

Waterputten, beerputten, silo's, diepe/specifieke (afval)kuilen

Bij het aantreffen van waterputten, beerputten, silo's en/of diepe afvalputten wordt bijzondere aandacht besteed aan de monsternamen voor natuurwetenschappelijk onderzoek en dateringsonderzoek. Bij het couperen van waterputten wordt er zorg voor gedragen dat de volledige waterput met insteekkuil wordt gecoupeerd, rekening houdend met de wetgeving inzake veiligheid. Indien sprake van een bewaarde bekisting of stenen mantel, dient deze vrijgelegd te worden en in detail te worden geregistreerd. Bij het couperen van beerputten, wordt de coupe op de kleinst mogelijk werkbare oppervlakte gezet opdat men de verschillende lagen goed kan onderscheiden en apart kan volgen. De bewaarde houten of stenen putstructuur zelf dient in detail geregistreerd worden betreffende de constructiewijze, de situering van het stortgat en een eventuele fasering.

Puin en/of ophogingslagen

Aanwezige puinlagen en/of ophogingslagen dienen na registratie omgespit te worden in lagen van 20cm. Het materiaal dient handmatig ingezameld te worden. Uit heterogene puin – en/of ophogingspakketten worden enkel diagnostische en/of uitzonderlijke vondsten verzameld.

Specifieke staalname

Indien er sporen worden aangetroffen die een specifieke staalname vereisen wordt er contact opgenomen met een specialist. Deze specialist natuurwetenschappelijk onderzoek en/of aardkundige komt ter plaatse om de staalname strategie te bespreken en eventueel uit te voeren.

1.5.2.2 Staalname strategie

Conform de Code van Goede Praktijk, artikel 9.3 ligt de beslissing tot natuurwetenschappelijke staalname bij de veldwerkleider.

Om antwoord te bieden aan enkele onderzoeksvragen worden natuurwetenschappelijk technieken aangewend. In het algemeen wordt er een stelpost van 15% voorzien van de totale prijs. Stalen genomen in het kader van natuurwetenschappelijk onderzoek worden eerst gewaardeerd (assessment). Op basis van de resultaten van het assessment wordt, in overleg met Agentschap Onroerend Erfgoed, de erkend archeoloog, de opdrachtgever en de wetenschappelijke begeleiding een analyseprogramma opgemaakt van de stalen die relevant zijn voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Volgende posten worden voorzien:

- Macroresten
 - Pollenanalyse
 - Micromorfologisch onderzoek
 - ¹⁴C dateringen
 - Dendrochronologisch onderzoek
 - Anthrologisch onderzoek
-

1.5.2.3 Conservatie strategie

Indien sommige artefacten een specifieke conservatie vereisen dan moet gebeuren door een specialist/conservator. In totaal wordt een post van 3 kwetsbare artefacten voorzien.

1.5.3 Duur en kostenraming

Op basis van de huidige verwachtingen wordt het onderzoek als volgt geraamd:

Omschrijving	Totaal (euro)
Veldwerk	17000€
Verwerking – assessment	9500€
Natuurwetenschappelijk onderzoek	2000€
Conservatie	1000€
Aanlevering definitief depot	500€
TOTAAL	30000€

Tabel 3: Kostenraming.

In deze raming zitten **geen** kosten vervat voor werfinrichting, grondverzet en grondwaterverlaging.

Kanttekening bij de raming:

Het betreft een indicatieve inschatting op basis van de huidige gekende gegevens. De raming is bedoeld om de initiatiefnemer inzicht te geven in de grootteorde van de verwachte kostprijs m.b.t. het archeologisch onderzoek.

1.5.4 Noodzakelijke competenties van de uitvoerders

1.5.4.1 Actoren

Volgende actoren zullen een rol spelen bij het archeologisch onderzoek:

- Erkende archeoloog
- Veldwerkleider. De veldwerkleider en de erkende archeoloog kunnen dezelfde persoon zijn.
- Assistent-archeoloog
- Aardkundige
- Externe adviseur

1.5.4.2 Competenties

Het veldteam bestaat minimaal uit:

Eén erkend archeoloog – projectleider (erkend archeoloog). Hij/zij heeft minstens 12 maanden ervaring met archeologie met complexe stratigrafie in Vlaanderen. Hij/zij heeft minstens 3 archeologische onderzoeken geleid in stadskernen, aangetoond via CV.

Twee archeoloog-assistenten. Hij/zij dient houder te zijn van een diploma zoals omschreven in het archeologiebesluit en dient over minstens 6 maanden veldervaring te beschikken, hij/zij heeft aantoonbare ervaring met archeologisch onderzoek op stadscontext/context met complexe stratigrafie, aangetoond via CV.

1.5.5 Het bewaren en deponeren van het archeologisch ensemble

De eigenaar van de gronden waarop het onderzoek plaatsvindt, wordt eigenaar van het archeologisch ensemble. Het ensemble omvat zowel vondsten, stalen als documentatie.

Bij voorkeur wordt bij aanvang van het onderzoek met de eigenaar afspraken gemaakt omtrent de definitieve bewaarplaats van het ensemble.

De eigenaar kan het ensemble toevertrouwen aan een erkend onroerend erfgoeddepot. Voor de regio in kwestie kan volgend depot gecontacteerd worden:

Regionaal Erfgoeddepot Potyze – DEPOTYZE
Zonnebeekseweg 363
8900 Ieper
057 23 93 51

De eigenaar kan eveneens opteren om zelf het ensemble te beheren of het toe te vertrouwen aan een niet erkend depot, maar dient in dat geval te voldoen aan enkele wettelijke verplichtingen. Het ensemble wordt o.a. als geheel bewaard, in goede staat behouden en blijft beschikbaar voor wetenschappelijk onderzoek. Meer informatie hierover is te vinden op: <https://www.onroenderfgoed.be/deponeren-van-archeologische-ensembles>.

1.6 Conclusie

In het kader van de geplande werkzaamheden die het aanwezige bodemarchief te Ieper Meenseweg 9-11 verstoren, wordt een vervolgoopgraving geadviseerd. Het gaat om een advieszone met een totale oppervlakte van 607 m². Op basis van het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek is het duidelijk dat er laatmiddeleeuwse kuilen en grachten, een bomkrater en een vroegmoderne muur aanwezig zijn. Om deze archeologische resten beter te begrijpen is een vlakdekkende opgraving noodzakelijk.

2. Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Verdegem S., et al., 2022. *Verslag van resultaten – Vooronderzoek met ingreep in de bodem Meenseweg 9-11 (Ieper, West-Vlaanderen)*, onuitgegeven rapport, Ruben Willaert nv, Brugge.

